

**«КМФ Банк» АҚ-да кредит беру кезінде экологиялық және
әлеуметтік тәуекелдерді басқару қағидаттары**

**Алматы қ.,
2026 ж.**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы «КМФ Банк» АҚ-да кредит беру кезінде экологиялық және әлеуметтік тәуекелдерді басқару қағидаттары (бұдан әрі – Құжат) Қазақстан Республикасының (бұдан әрі – ҚР) заңнамасына, сондай-ақ жауапты қаржыландыру әрі экологиялық және әлеуметтік (бұдан әрі – ЭжӘ) тәуекелдерді басқару саласындағы халықаралық стандарттардың, қағидаттардың және озық тәжірибелердің талаптарына сәйкес әзірленді.

2. Осы Құжатта мына терминдер мен анықтамалар қолданылады:

- 1) Банк – «КМФ Банк» АҚ;
- 2) қарыз алушы – қарыз (кредит) шартын жасаған/жасауды жоспарлап жүрген жеке немесе заңды тұлға;
- 3) экологиялық тәуекелдер – жерді, суды, ауаны, жануарлардың, өсімдіктердің табиғи мекендейтін жерлерін қоса алғанда, табиғи ортаның кездейсоқ немесе қасақана әрекеттердің нәтижесінде ластану немесе жойылу қаупін білдіретін тәуекелдер;
- 4) ESG (Environmental, Social, Governance) – Банк қызметінің орнықтылығын, жауапкершілігін және ұзақ мерзімді тиімділігін бағалау үшін пайдаланылатын экологиялық, әлеуметтік және басқарушылық факторлардың жиынтығы;
- 5) ESG-тәуекелдер – іске асырылуы компания қызметінің сандық сипаттамаларына (төмен көміртекті экономикаға көшуге арналған қосымша шығыстар, активтерді сақтандыру, активтердің шығып қалуы және реттеушілік айыппұлдар түрінде), сондай-ақ сапалық сипаттамаларына (компанияның тартымдылығының төмендеуі) айтарлықтай әсер етуі мүмкін қоршаған ортаны қорғауға, қоғам проблемаларына және корпоративтік басқаруға байланысты тәуекелдер.

3. Осы Құжат Банктің www.kmf.kz интернет-ресурсында орналастырылған баршаға қолжетімді құжат болып табылады.

2-тарау. Мақсаты мен міндеттері

4. Осы Құжат кредиттік тәуекелдерді басқару сапасын арттыру, кредиттік портфельдің орнықтылығын қамтамасыз ету және ҚР экономикасының орнықты дамуына жәрдемдесу мақсатында ЭжӘ (экологиялық және әлеуметтік) факторларын Банктің кредиттік қызметінің процестеріне интеграциялауға бағытталған.

5. Құжаттың мақсаты – кредиттік процестің барлық кезеңдерінде — өтінімді алдын ала қараудан бастап қарыз алушының міндеттемелерді толық орындауына дейін ЭжӘ тәуекелдерін анықтауға, бағалауға және басқаруға жүйелі тәсілді қалыптастыру. ЭжӘ факторларын интеграциялау қарыз алушының төлем қабілеттілігіне, қамтамасыз ету құнына, Банктің іскерлік беделіне және оның ұзақ мерзімді перспективадағы қаржылық орнықтылығына әсер етуге қабілетті қаржылық емес тәуекелдердің есепке алынуын қамтамасыз етуге бағытталған.

6. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін Банк мынадай міндеттерді орындауды көздейді: қарыз алушылар мен қаржыландырылатын жобаларды ЭжӘ тұрғысынан бағалау рәсімдерін енгізу; ESG-скринингтің критерийлері мен тәсілдерін әзірлеу; қызметтің жекелеген түрлеріне шектеулер немесе жоғары талаптар қою; ЭжӘ факторларын кредиттік талдау, шешім қабылдау және мониторинг процестеріне енгізу; орнықты қаржыландыру мәселелері бойынша ішкі есептілік жүйесін дамыту; сондай-ақ Банк қызметкерлерінің ESG тәуекелдерін басқару саласындағы білім деңгейін арттыру.

7. Осы міндеттерді шешу кезінде Банк мынадай қағидаттарды ұстанады:

- 1) жауапкершілік – өз қарыз алушылары қызметінің ұзақ мерзімді салдарын есепке алу;
- 2) ашықтық – экологиялық және әлеуметтік ықпал туралы ақпаратты ашуда ашықтықты қамтамасыз ету;
- 3) интеграция – кредит беруге қатысты барлық шешімдерге экологиялық және әлеуметтік факторларды кезең-кезеңімен енгізу.

8. Осы Құжатты іске асыру кредит беру кезіндегі ықтимал экологиялық тәуекелдерді барынша азайтуға, Банктің іскерлік беделін нығайтуға, ҚР заңнамасының талаптары мен реттеушінің ұсынымдарын сақтауға, сондай-ақ жауапты және орнықты қаржыландыру тәжірибесін кезең-кезеңімен кеңейтуге бағытталған.

9. Аталған тәсілдерді жүйелі түрде қолдану және қабылданатын шешімдердің біркелкілігін қамтамасыз ету мақсатында, осы құжат шеңберінде кредиттік өтінімдерді қарау кезінде ESG факторларын сәйкестендіру, бағалау және есепке алу тәртібі белгіленеді.

3-тарау. ЭЖӘ тәуекелдерін талдау процесі

10. Әлеуметтік және экологиялық тәуекелдерді басқару үшін Банк өзінің әлеуетті қарыз алушыларының ЭЖӘ тәуекелдерін ескере отырып бағалау жүргізеді.

11. Елеулі ESG-тәуекелдер анықталған жағдайда Банк:

- қарыз алушыдан тәуекелдерді азайтуға бағытталған қосымша шаралар қолдануды талап етуге;
- кредиттік шартқа тиісті міндеттемелер енгізуге;
- қаржыландыруды шектеуге немесе одан бас тартуға құқылы.

12. Кредиттеу сомасы мен қызмет түріне байланысты тәуекел дәрежесін бағалау кезеңдері:

1) Қарыз алушының қызмет түрін бағалау.

Осы кезеңде әлеуетті қарыз алушының қызмет түрі банк қаржыландырмайтын қызмет түрлерінің тізбесіне сәйкестігі тұрғысынан бағаланады. Қарыз алушының қызметі аталған тізбеге жатқызылған жағдайда, өтінімді одан әрі қарау тоқтатылады және қаржыландыру берілмейді.

2) Тәуекел деңгейін одан әрі тағайындау үшін қызмет түрін автоматтандырылған бағалау.

Өтінімді алдын ала талдау шеңберінде Банк әлеуетті қарыз алушының қызмет түріне тән ЭЖӘ және кредиттік тәуекел дәрежесін анықтау мақсатында оған автоматтандырылған бағалау жүргізеді. Бағалау қызмет түрлерін тәуекел деңгейлері (төмен, орташа, жоғары) бойынша бөлуді көздейтін ішкі жіктегіштер мен тәуекелдерді сегменттеудің белгіленген критерийлері негізінде жүргізіледі.

Автоматтандырылған бағалаудың нәтижелері өтінімді қараудың кейінгі тәртібін, қосымша тексеру жүргізу қажеттілігін анықтау үшін пайдаланылады.

3) Тәуекел деңгейін тағайындау.

Әлеуетті қарыз алушының қызмет түріне жүргізілген автоматтандырылған бағалау нәтижелері бойынша, сондай-ақ сұралатын банктік қарыз сомасын ескере отырып, Банк жүйесі тиісті тәуекел деңгейін автоматты түрде тағайындауды жүзеге асырады. Тәуекел деңгейін анықтау Банкте бекітілген, салалық, қаржылық және өзге де релевантты факторларды жиынтық есепке алуды көздейтін тәуекелдерді бағалау матрицасы негізінде жүргізіледі.

Тәуекелдерді бағалау матрицасы мәмілені белгіленген тәуекел санатына (төмен, орташа, жоғары) жатқызу критерийлерін белгілейді және өтінімдерді жіктеуге біркелкі тәсілді қамтамасыз етеді. Тағайындалған тәуекел деңгейі өтінімді одан әрі қарау тәртібін, талдау тереңдігін, қажетті құжаттар тізбесін, сондай-ақ қаржыландыруды беру туралы шешім қабылдайтын уәкілетті органның деңгейін анықтау үшін пайдаланылады.

Тәуекел дәрежесі төмен болған кезде – қарыз алушының қызметінің зиянды экологиялық және/немесе әлеуметтік салдары болмайды немесе өте аз болады. Одан әрі талдау жүргізу талап етілмейді.

Тәуекел дәрежесі орташа болған кезде – қарыз алушының қызметі экологиялық салдарға әкеп соғуы мүмкін, бірақ олардың сирек жағдайларда ғана (егер мүлдем болмаса) қайтарымсыз сипаты болады. Тәуекелдерді бағалау матрицасына сәйкес сауалнама парағын толтыру арқылы қарыз алушыдан сауалнама алынады. Сауалнама нәтижелері бойынша қарыз беру мәселесі уәкілетті органның қарауына шығарылуы мүмкін.

Тәуекел дәрежесі жоғары болған кезде – қарыз алушының қызметі қоршаған ортаға немесе

адамның денсаулығы мен қауіпсіздігіне айтарлықтай жағымсыз әсер етуі мүмкін. Тәуекелдерді бағалау матрицасына сәйкес қарыз алушыдан сауалнама алынады, оның нәтижелері бойынша тәуекелді төмендету бойынша ұсынылатын шаралар мен қарыз алушыға қойылатын қосымша талаптарды қамтитын іс-шаралар жоспары қалыптастырылады. Іс-шаралар жоспары қаржылық талдаудың құрамдас бөлігі болып табылады және банктік қарызға өтінім бойынша қорытынды тұжырым дайындау кезінде ескеріледі. Тәуекел дәрежесі берілген банктік қарызды мақұлдау мәселесі уәкілетті органның қарауына шығарылады.

4) Есептілік

Банктің кредит беру қызметіндегі ЭжӘ факторларды бағалау және мониторинг нәтижелері бойынша есептілік қалыптастырылады және жүргізіледі. Есептілік ішкі бақылау, кредиттік портфельді талдау және Банктің уәкілетті органдарын хабардар ету үшін пайдаланылады.

Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау туралы заңнамасында тыйым салынған қызмет түрлері:

- 1) Қорықтардың міндеттеріне қайшы келетін, табиғи процестердің табиғи дамуын бұзатын немесе мемлекеттік қорықтар аумағындағы табиғи кешендер мен объектілерге зиянды әсер ету қаупін туғызатын шаруашылық және өзге де қызмет.
- 2) Мемлекеттік табиғи ұлттық парктер аумағындағы қорғауға алынған табиғи кешендерге және басқа да объектілерге зиянды әсер ету қаупін тудыратын кез келген қызмет.
- 3) Ыдырамайтын, адам ағзасына және қоршаған ортаға теріс әсер ететін улы химиялық препараттарды қолдану.
- 4) Лицензиясыз (рұқсатсыз) радиоактивті материалдар мен улы химиялық заттарды пайдалануға байланысты шаруашылық жүргізуші немесе өзге де субъектілердің қызметі.
- 5) Биологиялық объектілерді және олардың тіршілік әрекетінің өнімдерін карантиндік сертификатсыз әкелу және транзиттік алып өту.
- 6) Кәсіпорындарды, цехтерді, технологиялық желілерді жобалау, салу және жаңғырту; жаңа техника жасау және игеру; адам денсаулығына және қоршаған ортаға шудың, дірілдің, электромагниттік өрістердің және басқа да зиянды физикалық әсерлердің өндірістік және өзге де шығу тегінің шекті жол берілетін деңгейлерінің нормативтерінен асырған жер үсті, су және әуе көлігі құралдарын, ойын-сауық мекемелерін жаңғырту, жобалау және пайдалану.
- 7) Қалдықтар мен кәріз суларын жалпыға ортақ пайдаланылатын су қоймаларына мен су ағындарына және жерасты су қабаттарына тастау.
- 8) Улы қалдықтарды, оның ішінде атом өнеркәсібін қалалар мен басқа да елді мекендердің аумағында және маңында, ормандарда, орман саябақтарында, курорттық, емдеу-сауықтыру, рекреациялық аймақтарда және халықтың денсаулығы мен қоршаған ортаның жай-күйіне қауіп төндіруі мүмкін өзге де орындарда орналастыру.
- 9) Табиғи объектілерге зиянды әсер ететін және олардың өмір сүруіне ықпал ететін табиғи объектілерді құқыққа қарсы (заңмен тыйым салынған) пайдалануға бағытталған өзге де қызмет түрлері.

Банктің ішкі саясатымен қаржыландыруға тыйым салынған қызмет түрлерінің тізімі:

- 1) зиянды немесе мәжбүрлі еңбектің¹ қанаушылық формаларын/балалар еңбегінің² кез келген формаларын қамтитын өндіріс немесе қызмет;
- 2) қабылдаушы елдің заңдарына немесе реттеуші нормаларына, не халықаралық конвенциялар мен шарттарға сәйкес заңсыз деп танылған кез келген өнімдерді өндіру немесе олармен сауда жасау, не бұл бағыттағы қызмет;
- 3) қару-жарақ пен әскери жабдықтарды өндіру және/немесе олармен сауда жасау;
- 4) таза күйіндегі алкоголь өнімін өндіру және/немесе онымен сауда жасау (сыра мен шарапты қоспағанда, тек алкоголь өнімімен сауда жасау клиенттің негізгі қызметі болып табылатын жағдайлар);
- 5) темекі өнімін³ өндіруге, оны нарықта сатуға немесе тұтынуға ықпал ететін ауыл шаруашылығы түрлерімен айналысу;
- 6) ойын бизнесі, казино және соған ұқсас бизнес түрлері⁴;
- 7) CITES Конвенциясына сәйкес реттелетін жабайы жануарлар немесе жабайы табиғат өнімдерінің саудасы. (Жойылып кету қаупі төнген жабайы флора мен фауна түрлерінің халықаралық саудасы туралы конвенция)
- 8) радиоактивті материалдарды өндіру немесе олармен сауда жасау.
- 9) байланыстырылмаған асбест талшықтарын⁵ өндіру, олармен сауда жасау немесе оларды пайдалану;
- 10) ағаш кесу жабдықтарын өндіру;
- 11) пайдаланылмайтын ормандардан алынған сүрек пен басқа да бұйымдарды өндіру немесе олармен сауда жасау;
- 12) құрамында полихлорланған бифенилдер⁶ бар өнімдерді өндіру немесе олармен сауда жасау;
- 13) халықаралық деңгейде кезең-кезеңімен жойылуға немесе тыйым салынуға жататын дәрілік препараттарды⁷ өндіру немесе олармен сауда жасау;
- 14) халықаралық деңгейде кезең-кезеңімен жойылуға немесе тыйым салынуға жататын пестицидтерді/гербицидтерді өндіру немесе олармен сауда жасау;
- 15) халықаралық деңгейде кезең-кезеңімен жойылуға жататын озон қабатын бұзатын заттарды⁸ өндіру немесе олармен сауда жасау;

¹ Мәжбүрлі еңбек — қандай да бір жазалау шарасын қолдану қатері нәтижесінде туындаған, ерікті түрде орындалмайтын жұмысты немесе көрсетілетін қызметтерді білдіреді.

² Балалар еңбегі ҚР Еңбек кодексінде (соның ішінде ҚР ЕК 31–32-баптарында) тікелей жол берілетін жағдайларды қоспағанда, он сегіз жасқа толмаған тұлғалардың еңбегін пайдалануды білдіреді. Мұндай еңбек экономикалық қанау болып табылады немесе баланың білім алуына кедергі келтіруі мүмкін, не баланың денсаулығына зиян келтіреді, сондай-ақ оның физикалық, психикалық, рухани, моральдық және әлеуметтік дамуына әсер етеді.

³ Қызметтің бұл түріне клиент айтарлықтай дәрежеде тартылған жағдайда ғана, яғни бұл қызмет клиенттің негізгі қызметіне қосымша ретінде қарастырылмаған жағдайда ғана тыйым салынады.

⁴ Қызметтің бұл түріне клиент айтарлықтай дәрежеде тартылған жағдайда ғана, яғни бұл қызмет клиенттің негізгі қызметіне қосымша ретінде қарастырылмаған жағдайда ғана тыйым салынады.

⁵ Бұл тармақ құрамындағы асбест үлесі 20%-дан аз болатын байланыстырылған асбестцементті табак материалдарын сатып алуға және пайдалануға қатысты емес.

⁶ PCBs: Полихлоринированный бифенил – өте улы химикаттар тобы. PCBs 1950–1985 жылдар аралығында шығарылған электр трансформаторларында, конденсаторлар мен ажыратқыштарда кездесуі мүмкін.

⁷ Жойылуға немесе тыйым салынуға жататын фармацевтикалық өнімдердің тізбесін Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) 2009 жылғы 14-шығарылымындағы (Дерілік заттар) «Әртүрлі үкіметтер тарапынан пайдаланылуына тыйым салынған, тоқтатыла тұрған, қатаң шектелген немесе рұқсат етілмеген тауарлардың жиынтық тізбесінен» табуға болады.

⁸ Озон қабатын бұзатын заттар (ODSs): Озон қабатын жұқартатын заттар (ODSs): стратосфералық озонмен реакцияға түсіп, оны жұқартатын, нәтижесінде бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен жарияланып жүрген «озон тесіктерінің» пайда болуына әкеп соғатын химиялық қосылыстар. Озон қабатын қорғау туралы Вена конвенциясына (1985 ж.) жасалған Монреаль хаттамасы барлық түзетулері мен толықтыруларымен бірге озон қабатын бұзатын химиялық заттардың (аэрозольдер, тоңазытқыш агенттері, көбіктендіргіштер, еріткіштер, өрттен қорғау құралдары) тізбесін, оларды

- 16) қауіпті химиялық қосылыстардың⁹ айтарлықтай көлемін өндіру, олармен сауда жасау, оларды сақтау, тасымалдау немесе қауіпті химиялық қосылыстарды өнеркәсіптік ауқымда пайдалану;
- 17) ұзындығы 2,5 шақырымнан асатын ауларды пайдалана отырып, теңіз ортасында дрифтерлік кәсіпшілікпен айналысу;
- 18) сот шешіміне сәйкес байырғы халықтың меншігіндегі жерлерге, осындай адамдардың жазбаша келісімінсіз қол сұғушылық жүзеге асырылатын өндіріс немесе қызмет;
- 19) орман шаруашылығын экологиялық орнықты жүргізу қамтамасыз етілмейтін ормандардан өндірілген ағаш материалдарын және орман шаруашылығының өзге де өнімдерін өндіру немесе олармен сауда жасау;
- 20) қорықта өсімдіктердің сирек кездесетін түрлерін жинау;
- 21) сәнді бұйымдар жасау (зергерлік бұйымдарды қоса алғанда);
- 22) мал өсіру, жол салу немесе оған техникалық қызмет көрсету, орман алқаптарын игеру, бөгеттер немесе су ресурстарын реттеуге арналған басқа да құрылыстар салу нәтижесінде орман алқаптарының жойылуына әкеп соғатын қызмет түрлері;
- 23) қоршаған ортаға айтарлықтай теріс әсер етуі мүмкін қызмет түрлері, соның ішінде мынадай қызмет түрлерінің кез келгені (олар қоршаған ортаға айтарлықтай теріс әсер етуі мүмкін болған жағдайда):
- а) өзен бассейндерін дамыту бағдарламалары;
 - б) ирригация немесе су ресурстарын басқару жобалары (бөгеттер мен су қоймаларын қоса алғанда);
 - в) ауыл шаруашылығы алқаптарын жоспарлау;
 - г) құрғату жобалары;
 - д) ауыл шаруашылығын ірі ауқымды механикаландыру;
 - е) жаңа жерлерді мелиорациялау;
 - ж) көшіру (қоныс аудару) жобалары;
 - з) шағын ауқымды жобаларды қоспағанда, жолдар, электр станцияларын, өнеркәсіптік кәсіпорындарды салу немесе жайластыру жобалары, немесе ауыз сумен жабдықтау және кәріз салу жобалары;
 - и) табиғат қорғау белсенділігі жоғары аумақтарды жою;
- 24) әлемдік практикада танылған жұмысшылардың құқықтарының бұзылуына ықпал етуі мүмкін қызмет түрлері;
- 25) Базель конвенциясына және қолданылатын заңнамаға сәйкес келетіндерді қоспағанда, қалдықтармен трансшекаралық сауда жасау;
- 26) көмірмен жұмыс істейтін жаңа жылу электр станцияларын салу және қолданыстағы жылу электр станцияларын кеңейту;
- 27) порнография және/немесе жезөкшелік;
- 28) нәсілшілдік және/немесе антидемократиялық бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ);
- 29) заңсыз есірткі заттарын өндірумен, қайта өңдеумен немесе таратумен айналысатын кәсіпорындар.

максатты түрде азайту және кезең-кезеңімен толық жою мерзімдерін қамтиды. Кеден одағының аумағына әкелуге тыйым салынған озонды бұзатын заттардың тізімін <http://www.tsouz.ru/db/entr/Documents/zapret11.pdf> сілтемесінен табуға болады. Озонды бұзатын заттарды тұтынуды жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган белгілеген тәртіппен есепке алынуға жатады.

⁹ Қауіпті химиялық заттардың тізбесін ЕС EEC/2455/92 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992R2455&from=EN>) «Кейбір қауіпті химиялық заттардың экспорты мен импорты туралы» нұсқаулығынан, Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) 2009 жылғы 13-шығырылымындағы (Химиялық заттар) «Өртүрлі үкіметтер тарапынан пайдаланылуына тыйым салынған, тоқтатыла тұрған, қатаң шектелген немесе рұқсат етілмеген тауарлардың жиынтық тізбесінен», сондай-ақ Роттердам және Стокгольм конвенцияларынан табуға болады.